

Prefața

În fața dumneavoastră se află o broșură despre Comunicare Totală. Aceasta este scrisă pentru părinții copiilor cu autism sau Pareză Cerebrală, pentru care procesul comunicării se desfășoară mai greu. Broșura se adresează părinților care doresc să știe mai multe despre Comunicarea Totală la copilul lor. Pentru părinții, care știu deja aceste lucruri și le aplică, broșura este mai puțin importantă și pot să o ofere altor părinți care au cunoștințe mai puține sau deloc în ce privește Comunicarea Totală.

Înainte se considera că pentru copii care aveau dificultăți în domeniul comunicării, cel mai potrivit lucru ar fi îmbunătățirea limbajului verbal. Nu se gândeau că utilizarea semnelor sau a altor mijloace de comunicare ar putea îmbunătăți abilitățile de comunicare. Însă, în urma cercetărilor, aceste convingeri au fost înlocuite și tot mai mult a câștigat teren abordarea „Comunicare Totală”. Din diferite cercetări ^[0], reiese că metoda Comunicare Totală este un instrument bun de utilizat pentru copii

care au dificultăți de comunicare nu doar în ce privește limbajul verbal.^[1]

Această broșură nu este o carte și nici un manual, ci este un ajutor în plus pentru a începe acasă aplicarea Comunicării Totală. După ce ați studiat-o destul de bine, puteți să o oferiți mai departe unui alt părinte, care nu cunoaște aceste noțiuni.

Scopul acestei broșuri este să începeți să lucrați cu Comunicarea Totală ca suport pentru copilul dumneavoastră. Imediat ce ați prins ideea și înțelegeți importanța Comunicării Totală, puteți da această broșură mai departe.

Bineînțeles că sunt foarte mândră de această broșură, dar în sine ea nu este o carte pentru a fi pusă în bibliotecă.

Eline Biewenga, studentă de logopedie din Olanda.

Introducere

Când ne referim la 'comunicare' ne gândim adesea doar la vorbirea în sine. Dar, comunicarea este mai mult decât a vorbi. Putem transmite foarte multe informații prin limbajul nonverbal. Vorbele pot fi redată în diferite moduri și limbajul nonverbal poate da o altă semnificație la o oarecare frază. Astfel expresia 'sunt bucuros' va fi interpretată diferit dacă este spusă cu o mimică supărată. Comunicăm și prin semne pentru a clarifica mai bine ceea ce povestim celorlalți. De asemenea, folosim arătarea cu degetul când dorim să spunem sau să explicăm ceva, folosind imagini. Toate aceste elemente ajută comunicarea să fie o adevărată comunicare. De aceea, cineva care nu poate vorbi (în mod suficient) poate utiliza alte forme de comunicare, prin care el să exprime celor din jurul său ceea ce dorește sau ce vrea să spună. Aceasta face comunicarea atât de deosebită.

Comunicare Totală

Ce este Comunicare Totală?

Comunicarea Totală (CT) este un principiu de bază și o metodă. Când se pune în practică Comunicarea Totală, se utilizează toate mijloace posibile, care pot abilita comunicarea beneficiarului într-un mod cât mai optim.

Atât beneficiarul, cât și cei din mediul său, pot utiliza: limbajul corporal, expresia feței, mimică, semne, obiecte, fotografii, desene, pictograme și limbajul verbal.

Viziunea Comunicării Totală susține că toate formele de comunicare sunt considerate egale în importanță. Formele de comunicare trebuie să fie accesibile pentru fiecare beneficiar, pe nivelul lui de funcționare.^[1]

După ce un copil este testat privind ceea ce poate pe plan comunicativ, se pot hotărâ formele de comunicare ce pot fi utilizate pentru fiecare copil în parte. Astfel este de înțeles că fiecare copil folosește într-un alt mod metoda Comunicării Totale. Pe scurt, putem spune: Comunicarea Totală este tot ceea ce se poate folosi pentru a

putea comunica cu copilul și el, la rândul lui, cu mediul.

Comunicarea Totală acasă

Și acasă puteți utiliza Comunicarea Totală. Mai târziu vor fi prezentate posibilități și exemple de folosire a Comunicării Totală. Pentru copilul cu Autism sau copilul cu Pareză Cerebrală (PC, la care mușchii care ajută la vorbire nu funcționează (bine) sau la care este afectată gândirea) este important faptul că în comunicare se folosesc mai multe variante de comunicare pentru că ei întâmpină mereu dificultăți de înțelegere și de exprimare a limbajului verbal.

Înțelegerea limbajului este o parte importantă a comunicării. Limbajul verbal este uneori prea dificil de înțeles, deoarece cuvinte rostite „pleacă rapid”. Când utilizați poze, pictograme sau desene, pe scurt, când vizualizați, acest lucru rămâne mai mult timp valabil și limbajul poate fi înțeles mai bine. Pentru un copil cu autism sau cu pareză cerebrală nu este întotdeauna clar ce va urma sau ce se așteaptă de la el. El are nevoie de mai multă clarificare privind așteptările cu privire la ei, decât persoanele fără autism. De fapt acești copii strigă după atenție și cer ajutor.

Acasă sunteți mereu cu copilul. De asemenea, acasă au loc multe activități repetate, cum ar fi servirea mesei, îmbăierea, dormitul etc. Pentru aceasta este bine să folosiți și acasă Comunicarea Totală. Copilul cu autism va fi ajutat dacă înțelege mai bine ceea ce se întâmplă și dacă poate exprima mai bine ceea ce s-a întâmplat.

Va stagna sau chiar se va opri dezvoltarea exprimării verbale a copilului atunci când acesta învață să comunice prin intermediul comunicării totale?

Nu, nicidecum. Dimpotrivă, chiar este evidențiat faptul că un copil cu autism învață mai ușor limbajul verbal atunci când se apelează la comunicarea totală. Este dovedit că folosirea formelor de comunicare totală conduce la scăderea presiunii exercitate în vederea dezvoltării exprimării verbale. Acest lucru declanșează de foarte de multe ori dorința copilului de a se exprima verbal spontan. La mulți copii cu autism s-a dovedit că exercitarea unei presiuni prea mari doar asupra dezvoltării limbajului verbal poate conduce la o stagnare a dezvoltării globale a limbajului. [2]

De ce Comunicare Totală?

Ca familie sunteți direct implicați în viața copilului și mereu puteți înțelege destul de bine ce vrea copilul, dar aceasta nu este valabil sau este valabil într-o măsură mult mai mică pentru cei care nu îl cunosc. De aceea este atât de important pentru copil folosirea Comunicării Totale.

Astfel, copilul dobândește șansa de a învăța să fie mai independent. Un copil care nu-și însușește limbajul verbal va ajunge să indice singur ce dorește utilizând mijloace precum semnele, pozele, pictogramele, desenele sau limbajul scris. Astfel se poate exprima într-un mod independent către cei din mediul său. Se pot schimba informații cu terții, cu persoane din afara mediului său direct și cunoscut. În acest mod, putem vorbi de o comunicare înțeleasă și astfel, reușită.

Pentru prevenirea comportamentelor problematice Comunicarea Totală un suport potrivit. Când copilul primește o imagine clară asupra evenimentelor ce vor avea loc, vor apărea mai puține manifestări negative.

Forme ale comunicării

Noi comunicăm prin *limbaj*. Noi nu folosim doar limbajul verbal și cel scris, fiindcă limbajul este mai mult decât a vorbi și a scrie. Sunt importante și: limbajul nonverbal, expresiile feței și limbajul de grup (specific propriei culturi). Și semnele reprezintă o formă a limbajului; este foarte important să înțelegi semnificația lor; gândiți-vă la semnele polițistului în trafic.

Vedem că, în comunicarea umană ne servim de mai multe forme de limbaj, în care punctul central este interpretarea simbolurilor și cunoașterea semnificațiilor.^[3]

Pe scurt, facem distincție între următoarele forme de comunicare:

- Limbajul verbal (vorbit).
- Limbajul în scris (scris).
- Limbajul semnelor (a face semne).
- Limbajul nonverbal (limbajul corporal)
- Simțurile (miros, pipăit, văz, auz, gust).
- Pozele, desenele și pictogramele (arătarea [cu degetul]).

De ce funcționează Comunicarea Totală atât de bine?

1. *Sunt implicate mai multe organe senzoriale* = mesajul poate fi receptat prin intermediul mai multor organe senzoriale în același timp: auz, văz și pipăit. În acest fel, persoana cu autism are mai multe șanse de a percepe mesajul, deoarece este transmis pe mai multe canale.

2. *Timpul emiterii mesajului este mai lung* = de exemplu, un gest realizat sau o poză poate fi ținută mai mult timp în fața copilului; astfel, timpul de emiterie a mesajului durează mai mult decât exprimarea unui cuvânt și în acest mod crește șansa înțelegerii mesajului.

3. *Mesajul este oferit într-o formă concretă, nu abstractă* = gesturile, pozele sau obiectele sunt concrete și indică clar subiectului despre ce este vorba.

4. *Forma este constantă* = gesturile, pozele sau obiectele sunt mai constante ca formă; cuvintele se pot schimba în funcție de regulile gramaticale.

5. *Mesajele sunt mai ușor de diferențiat* = gesturile, pozele și obiectele sunt mai ușor de diferențiat decât cuvintele.

6. *Poate fi suficientă motricitatea grosieră* = pentru a transmite un mesaj prin intermediul gesturilor se utilizează motricitatea grosieră (mișcările brațelor), iar acest lucru conduce la stimularea dezvoltării motricității fine și orale.

7. *Se poate oferi ajutor fizic pentru a se facilita înțelegerea mesajului.* [2]

Utilizarea formelor de comunicare

Oferiți copilului claritate și o structură clară. Important este utilizarea programelor de zi (schemele) și rutinele stabilite (ocoliți schimbările inutile).

Vizualizarea înseamnă a face vizibil ceea ce spuneți, pentru că ceea ce trece prin canalul auditiv pare să dispară în aer. Copii cu autism pot fi foarte vizuali.

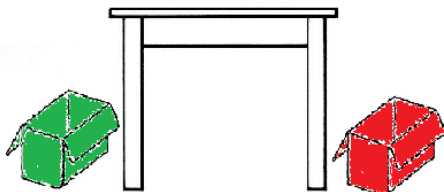
- Folosiți *calendare*: ce zi e azi? Există o diferență între luni până vineri (școală) și sâmbătă/duminică (liber).
- Faceți *liste cu sarcini*, cu lucruri deosebite, cu ceea ce așteptați de la copil, excepții ale rutinei zilnice.
- Faceți *previzibilă* ziua pentru copil, încercați să evitați puncte de împiedement, dacă este posibil.
- *Stabiliți limitele*: ce nu are voie să facă cu adevărat, fiindcă face rău altora. Fiți consecvent, clar și explicați.
- Învățați *formele de relaționare*. Dacă au bunele maniere sunt acceptați mult mai ușor.
- Utilizați un *sistem pozitiv de recompensă*. Pedepsa este mereu o problemă. Permiteți-i copilului să ,câștige’, de exemplu, o etichetă mică cu o imagine. Stimulați astfel stima de sine a copilului.^[4]
- Fiți sigur că înțelege ceea ce are de făcut, deci nu faceți sarcina prea dificilă. Scopul principal este comunicarea (aceasta doriți să atingeți), nu un obiectiv de învățare (ceva ce doriți să-l învățați).

Mijloace de Comunicare:

a) Pentru perceperea programului și a timpului

Cutiile de lucru

Se lucrează cu două cutii de diferite culori (preferabil 'verde' în stânga, cu care se începe și

'roșu' în partea dreaptă, cu care se termină). Ce este de făcut este pus în cutia

verde și ce a fost făcut este pus după terminare în cutia roșie. În acest mod copilul poate executa activitățile singur și poate pricepe ce mai trebuie făcut și ce este deja făcut.

Se poate lucra și cu cutii din carton, pe care se lipește o foaie sau o etichetă verde și una roșie.

Dulapul de informare

În acest dulap pot fi puse obiecte. În funcție de nivelul copilului se stabilește dacă obiectele sunt puse în linie verticală (unul sub celălalt) sau orizontală (de la stânga la dreapta), ce formă

trebuie să aibă obiectul (adevărat, asemănător sau miniatură) și câte obiecte sunt oferite o dată (pentru o parte a zilei, o zi sau o săptămână).

Alegerea pentru așezarea verticală sau orizontală a obiectelor depinde de modul de dezvoltare a privirii direcționate la copilul respectiv. În prima instanță, copiii observă mai ușor de sus în jos, iar mai târziu învață să lucreze pe 'nivelul de citire' - de la stânga la dreapta.

Tabla de informare

Pe tabla de informare sunt postate: o poză, o pictogramă sau un desen al activității care a fost,

unul al activității pe care o face în momentul respectiv și unul al activității, care va urma. Ca să indicăm că o activitate s-a terminat, utilizăm, de exemplu, o cruce roșie, care este pusă peste pictogramă, fotografie sau desenul respectiv.

Pentru unii copii aceasta poate aduce confuzie și de aceea la ei trebuie să luată de pe tablă poza, pictograma sau desenul care indică activitatea terminată.

Analiza sarcinii (prezentarea pașilor dintr-o acțiune)

În acest mod poate fi vizualizat fiecare pas dintr-o sarcină prin intermediul fotografiilor, pictogramelor sau desenelor. Gândiți-vă de exemplu la acțiunea de a se îmbrăca, de a merge la toaletă, de a face patul, de a face cumpărături sau a face ceai, a spăla vase, a strânge camera, etc.

Ceas (special)

Ca să indicăm la ce oră se începe o activitate, poate fi folosit un ceas care arată timpul de începere și alături sunt puse pictogramele; aceasta este pus lângă un ceas care merge. Copilul

poate compara acele ceasului adevărat cu acele de la ceasul cu pictograme. Pe baza acestei comparații el știe

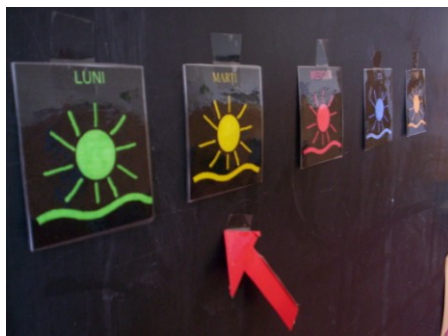
că va participa la o anumită activitate sau la ce oră va începe un anumit eveniment. De asemenea, pentru indicarea timpului poate fi folosit un ceas special numit „time-timer” care arată cât timp trebuie să lucreze copilul la o activitate.

Zilele săptămânii

Ca să indicăm zilele săptămânii putem utiliza aceste culori stabilite ale zilelor [5].

Acestea sunt:

Luni (verde); marți (galben); miercuri (roșu); joi (albastru); vineri (portocaliu); sâmbătă (negru) și duminică (alb).

b) Pentru comunicare în general

Fereastra de comunicare

Acest suport poate fi utilizat de copii care nu vorbesc și care pot arăta cu privirea. Este un fel de fereastră cu pictograme, poze sau desene (depinde ce înțelege copilul), așezate pe colțurile și marginile ei. Prin arătarea cu ochii sau prin întoarcerea de tot a capului, copilul poate să arată ce pictogramă, poză sau desen vrea. Astfel, se poate alege o activitate, dar se pot pune și întrebări precum „unde e culoarea roșu” sau

despre anumite imagini; pot fi utilizate și întrebări închise, la care să se răspundă cu 'da', 'nu' sau ,nu știu'. Ca fereastră puteți folosi și o oglindă, pe care să prindeți cartonașe cu magneti.

Placemat (față mică de masă)

Ca suport pentru alegerea unei activități pot fi folosite fețele mici de masă, numite și 'placemats'. Pe ele pot fi puse poze ale unor activități diferite, din care copilul poate alege. Prin arătarea cu degetul, copilul își poate exprima alegerea. La fel se poate face cu mâncarea; de exemplu, să arate ce dorește să pună pe felia de pâine. Astfel, copilul poate arăta și lucruri care nu sunt la îndemână.

Suport pentru cumpărături

Acesta este constituit din fotografii, pictograme sau desene ale alimentelor și poate fi folosit ca o listă pentru cumpărături; astfel, se vor face cumpărăturile. Pozele (pot fi decupate reclame din reviste), pictogramele sau desenele alimentelor care trebuie cumpărate, sunt luate la magazin, ca astfel copilul să caute alimentele dorite.

Placemat cu litere (auto-confecționat) sau cu litere simple

Și printr-o planșă pe care sunt scrise toate literele alfabetului, putem comunica.

Aceasta este

bine pentru copii care înțeleg literele, dar care nu pot sau e prea greu pentru ei să scrie cu pixul. Ei arată cu mâna ordinea literelor și formează un cuvânt, o frază și în acest mod se pot exprima către cei din jur. De asemenea se poate lucra cu litere sepearte, de exemplu cu litere magnetice; copilul compune cu acestea cuvinte sau fraze. În zilele noastre se pot folosi tot felul de calculatoare sau mouse-uri adaptate.

Breloc (pentru cheie)

Acestea este un breloc, la care normal se pune chei și pe care pot fi puse poze sau pictograme. Puteți să vă gândiți în acest caz la fotografiile ale anumitor activități, de exemplu a mânca pâine. Astfel pot fi exprimate alegerile posibile.

Caiet (mapă) de Comunicare

Pentru copil, scopul acestei mape este oferirea posibilității de a comunica cu alte persoane (cine), pe diferite locații (unde) și despre activități (ce). Copilul poate indica ce dorește să facă, deci poate alege. Înainte de confecționarea mapei de comunicare, trebuie observat cât înțelege copilul din pictograme, poze sau desene.

Pe lângă aceasta trebuie găsită modalitatea în care trebuie să arate o imagine, deci cât de mare trebuie să fie fotografiile, pictogramele sau desenele și câte pot fi puse pe o pagină. Acestea depind de posibilitățile copilului.

Limbajul scris/ desenele

Utilizarea limbajului scris este un mod de comunicare aflat la îndemână. Dacă copilul poate citi și scrie, dar nu poate vorbi, se poate comunica foarte bine cu el în acest mod. Pe lângă aceasta, pot fi oferite explicații suplimentare prin desene, astfel încât comunicarea este mai bine vizualizată.

Această metodă poate fi folosită apoi pentru a ține minte regulile sociale.

Gesturi (limbajul semnelor)

Dacă copilul are posibilitatea, din punct de vedere motoric, de a face semne, acest lucru poate fi o alternativă bună pentru limbajul vorbit. Mai ales pentru copii surzi este bine utilizabil. Dar este necesar să fie bine învățați, și atât copilul cât și mediul trebuie să cunoască semnele. Important este să i se explice copilului, astfel încât semnele să fie un suport pentru limbajul verbal.

De exemplu, semnul de a atinge nasul în parte laterală când copilul vrea la toaletă este mai bun decât arătutul către pantaloni (între picioare), deoarece, după ce copilul crește mare nu se cuvine să facă astfel de gesturi.^[1]

Utilizarea Comunicării Totale

Important este să vă întrebați câteva lucruri înainte de a lucra cu metoda Comunicării Totale la copilul dumneavoastră. De asemenea este necesar să obțineți cele mai bune răspunsuri la aceste întrebări. Pe spatele broșurei se găsesc câteva adrese ale instituțiilor pe care le puteți contacta.

În primul rând este important să observați pe planul de comunicare, cum face el cunoscut lucrurile către dumneavoastră? Ce posibilități are el de a comunica? Apoi puteți să vă gândiți ce înțelege copilul dumneavoastră, dar și la cum e partea lui motorie, mai ales mâinile. Aceasta este important de știut pentru a ști cum poate arăta ceva (deci cât de mare trebuie să fie pictogramele) sau dacă e în stare să facă semne/gesturi.

Al doilea lucru important este să vă gândiți la ce înțelege copilul din ceea ce comunicați cu el. Înțelege ce îi spuneți sau explicați? Cum observați că v-a ales?

Copilul are nevoie de anumit timp pentru a prelucra informațiile. Cuvinte „pleacă” , dar când se folosesc imagini, copilul are posibilitatea de a prelucra mai bine informația.

Apoi, este important să știți dacă aveți posibilitatea de a face fotografii pentru Comunicarea Totală. Când descoperiți că acest copil înțelege bine pozele, atunci trebuie să aveți posibilitate de a le face și de a le printa. Când nu există această posibilitate trebuie căutată o altă formă a Comunicării Totale.

Același lucru este și valabil pentru utilizarea pictogramelor; acestea trebuie să le puteți achiziționa pentru a le putea folosi. Avantajul desenelor este că le puteți face dumneavoastră și nu trebuie să fie desene complicate (câteva linii simple este suficient), atât timp cât ele sunt clare pentru copil.

La sfârșit este important de știut că prin intermediul Comunicării totale copilul va fi ajutat să devină mai independent; mai ales când interacționează cu persoane care nu cunosc sau știu prea puțin despre situația lui.

A lucra cu Comunicare Totală cere la început multă muncă, dar are ca final această independență și autonomie, care este atât de importantă pentru copil. Comunicarea Totală nu are ca scop doar realizarea comunicării, ci este și un mijloc de a-i oferi mai multe informații;

gândiți-vă, de exemplu, la schema de îmbrăcare de dimineața.

Concret înseamnă că trebuie să vă întrebați următoarele lucruri:

- Ce înțelege copilul meu din ceea ce vreau eu și alții, și cum poate să comunice: prin limbaj verbal, limbaj scris, semne și/sau vizualizare cu imagini (poze, pictograme, desene)?
- Ce posibilități are copilul meu pe plan motor, în privința articulării gurii și a mâinilor, pentru arătare?
- Cum puteți achiziționa materialele necesare pentru adaptarea în comunicare?
- Unde puteți primi informații suplimentare despre formele și utilizarea Comunicării Totale?

Părinții poveștesc despre utilizare a Comunicării Totale la copilului lor.

„Noi comunicam cu Alex înainte de a prima mapa, nonverbal bine. Dar cu mapa este mult mai ușor, pentru că știm exact ce vrea să exprime. Înainte se mai enerva deoarece nu înțelegeam din prima ceea ce voia să spună. Ideea cu mapa este foarte bună și îl ajută mult!”

Mama lui Alex, un băiat de 14 ani cu tetraplegie spastică

„Comunicarea la copilul cu autism

A comunica înseamnă, în primul rând, a transmite o informație dar, înseamnă și rezultatul acestei acțiuni. Adică e important ca atunci când comunică cu cineva, să te asiguri ca persoana respectivă a înțeles ceea ce tu ai vrut să transmiți. Ținând cont de structura copilului cu autism (aisberg-ul) comunicarea este primordială în sensul prezentat mai sus, iar, la copilul cu autism la care limbajul verbal nu este dezvoltat, mijloacele folosite trebuie să îndeplinească ambele sarcini: a transmite și a te face înțeles.

Copilul meu are 14 ani, se numește Robert și nu are prezent limbajul verbal. După foarte mulți ani, deși încă sufăr că nu vorbește, am înțeles că în cazul său nu prezența limbajului verbal este importantă ci comunicarea, în sensul descris mai sus.

Nu a fost greu să realizăm cum poate și cum își dorește el să comunice. Am început cu pictograme, lucrând cu acestea zilnic și încurajându-l să le folosească de fiecare dată când își dorea ceva, apoi și-a dezvoltat singur limbajul non verbal folosind semne, fotografii, obiecte, etc, adică îmbinând elemente din toate metodele non-verbale de comunicare.

Ceea ce este important pentru noi și ne demonstrează că el a înțeles nevoia de a comunica este că, atunci când realizează că nu înțelege ceea ce dorește, caută cu sârguință o altă cale prin care să te facă să înțelegi.

În timp, a învățat să citească și, de atunci, noi comunicăm cu el prin a-i scrie. Ca exemplu, la fiecare sfârșit de săptămână, în agenda sa, în fiecare filă care reprezintă câte o zi a săptămânii viitoare, îi scriu, pe ore, activitățile majore ale zilei respective. În momentul în care intervine o schimbare în acel program scris deja, se taie cu o

linie acțiunea care nu mai este valabilă (sau modificăm ora dacă e cazul) și se scrie activitatea nouă.

Pentru ca și el să ne comunice mai ușor ceea ce dorește, lucrăm la dezvoltarea abilităților de scriere atât cu stiloul pe hârtie cât și cu ajutorul programelor de scriere de pe calculator.

Progresele se văd deja acum fiind la nivelul de a scrie câteva cuvinte cu înțeles pentru ceea ce vrea să comunice.

Ne dorim să-i dezvoltăm aceste achiziții pentru ca, pentru toți din jurul său, a comunica să fie ceva clar, fiind siguri de faptul că acest lucru va contribui la diminuarea frustrărilor pe care, lipsa unei clarități, i le poate produce.”

Carmen Ghercă (președintele asociației ANCAAR – filială Iași, www.ancaar-iasi.ro, Tel: 0232 236322)

„Am început cu un caietețel care avea 6 pictograme, apoi un breloc și după, mapa. Sami a fost cel mai fericit pentru că avea mașini, tractor, tren, animale care îi plăceau foarte mult.

Înainte de mapă: nu se putea face clar, nu știam că el poate ca și noi să prefere un anumit fel de mâncare, acum știu că-i plac foarte mult ciupercile, pizza, cascavalul, grătarul, sucul de roșii.

Când le trimiteam pe surorile lui să cumpere ceva de la magazinul din apropiere nu reacționa nici într-un fel, acum numai cum aude discuția își aduce și el mapa și începe să arată exact ce vrea.

(Cam până pe la 7 ani, în perioadă când lucram le aduceam la toți 3 copiii ceva dulce, se întâmpla uneori că Sami se enerva și puneă înapoi în geanta nu numai porția lui dar și a surorile lui și nu lăsa pe nimeni să mănânce, nu l-am înțeles atunci mult timp, acum știu că lui nu-i plăcea ce-i aduceam.)

Acum cere și primește exact ce vrea dacă e ceva scump și nu am bani, înțelege. Îi spun să aștepte.

În drum spre școala și înapoi și ori de câte ori ieșeam în oras era un chin pentru noi să așteptăm autobuzul. Acum e totul în regulă, din când în când mai scoate mapa când stăm în stație și-mi arată taxi (și eu aș vrea când văd autobuzul aglomerat)

La tăiatul unghiilor, o luptă adevărată. Nu își privea unghiile, se temea de unghieră, nu

înțelegea ce-i fac, numai cu ajutorul pictogramei a înțeles. Acum își privește unghiile și vede că-i murdar, trebuie să meargă la gunoi.

Aș putea să dau multe exemple. Înainte de mapă nu comunicam cu el nici 10% din ce comunicăm acum. Chiar nu de mult a văzut o albină în copac, și-a adus mapa să caută albina și când a văzut că nu are albină în mapă, m-a întrebat prin semn: „unde-i albina din mapă?” ”

Mama lui Samuel, un băiat de 13 ani cu Autism

Metoda- 3A

Prescurtarea „3A” este: Asistare, Adaptare și Adăugare. Dedesubt sunt explicate aceste trei puncte.

Asistare = a-l urmări pe copil în ceea ce face; a te uita la ceea ce face copilul, la comportament său. Așteptă până ce copilul se exprimă prin ceea ce face, deci dacă comunică.

Ascultă, când copilul încearcă să comunice, fii atent la ce vrea să spună.

Adaptare = a dobândi atenția copilului (contactul vizual, dar la unele persoane cu autism acest lucru e prea dificil) este esențial. Este important să vă arătați interesat de ceea ce face copilul: să vă jucați cu el, să vă uitați unde arată și ce imită (sunete și gesturi). Arătați-i copilului că îl înțelegeți, pentru că atunci puteți împărți rolurile în comunicare și apoi mereu să vă schimbați "tura". Repetările sunt foarte importante.

Adăugare = a adăuga limbaj și experiențe. Prin imitarea copilului (gesturi și expresii faciale) copilul aude informații despre lucrul pe care vreți să îl învățați, pentru că, datorită jocului în care este implicat, i-ați captat atenția.

[6]

Un exemplu practic:

R. se joacă pe podea cu mașinuțe mici. El scoate sunete vesele și le lasă să meargă pe podea. Mama asistă jocul lui R.

R. oferă mamei o mașinuță ca să se joace cu el. Mama subtritează ce face cu R. și mașinuțele lui (adaptare). Când R. le lasă să meargă mama zice: 'vrum, vrum'. În acest mod provoacă pe R. cu un limbaj simplu. Apoi mama spune o frază: 'mergem.' Ca să adăuge limbaj mama spune apoi: 'unde vom merge?' Astfel R. este provocat să răspundă pe nivelul lui.

Bibliografie:

[0] *An alternating treatment comparison of oral and total communication training programs with echolalic autistic children.* Ricardo D. Barrera, Beth Sulzer-Azaroff, United States 1983.

[1] *Totale Communicatie.* Oskam & Scheres, 2005

[2] *Wat is Totale Communicatie (TC).* 's Heerenloo Lozenoord, juni 1999

[3] *Communicatie.* Engagement, april 1996

[4] *Praktische tips bij stoornissen uit het autistisch spectrum.* Ria Sytsma, Nijkerk/Utrecht. 01/1997.

[5] *Koninklijke Effatha Guyot Groep (KEGG).*

[6] *Hanen oudercursus.*